

De gele dovenetel bloeide volop



VLIZ (vzw)  
VLAAMS INSTITUUT VOOR DE ZEE  
FLANDERS MARINE INSTITUTE  
Oostende - Belgium

Foto: Fop I. Brouwer

's Avonds genoten wij van de herdenking van het veertigjarig bestaan van het museum en 't is te begrijpen, dat deze herdenking geheel het karakter kreeg van een hulding van ons ere-lid J. B. Bernink. De aanwezigheid van de Commissaris van de Koningin en de burgemeester, vergezeld van hun echtgenoten, zette extra luister bij aan dit feest. De aardige revue van het plaatselijke revue-gezelschap toonde welk een grote plaats meester Bernink in 't hart van de Denekampers inneemt. Op de betekenis van zijn werk, het museum Natura Docet, dat het prototype werd voor zovele andere streek-musea, kom ik in een afzonderlijk artikeltje terug.

Het congres werd besloten met een excursie op Dinsdagmorgen, die een beetje aan tijdnood leed.

De leiders van de excursies oogstten de warme dank van de deelnemers.

De vraag is wel eens opgeworpen of deze congressen niet uit de tijd zijn. Wie er aan deelneemt moet tot de conclusie komen: neen! Ons jaarlijkse congres voorziet nog steeds in een behoefte en 't geeft vele leden prettige en leerzame dagen in een milieu van gelijkgestemden.

J. A. N.

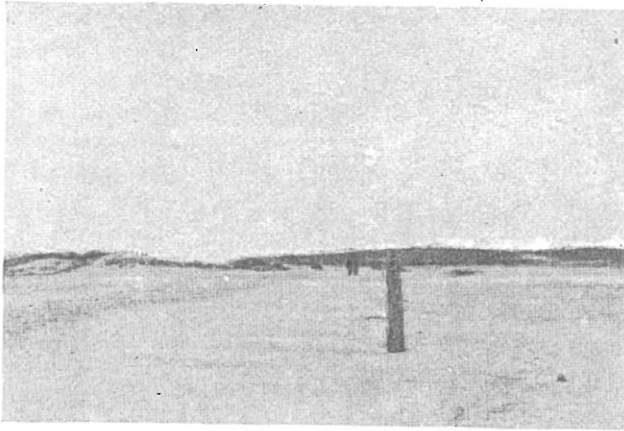
## De verzanding van het Zwin in Zeeuws Vlaanderen

64116

Onder de titel „Het Zwin bedreigd” komt in Natuur en Landschap van December 1950 een artikel voor over dit landschap aan de Vlaams-Zeeuwse kust, precies op de grens van België, waar sinds onheuglijke tijden een prachtige vegetatie was van de Lamsoor (*Statice Limonium*), met die op Goeree zeker de mooiste van de Benelux-landen.

Ik heb het leren kennen in 1915, toen ik aldaar gemobiliseerd was en ik totaal onverwacht, vanaf het hoge duin een paarse vlakte zag, die uit Lamsoor bleek te bestaan. U vindt dit al beschreven in „Brieven van een gemobiliseerde” in de Levende Natuur van 1916.

In Natuur en Landschap wordt, zonder commentaar, gesproken over het indijken van het Zwin door het Waterschap „Het Vrije van Sluis” en wordt de hoop gekoesterd, dat „dit unieke natuurmonument zijn karakter zal blijven behouden”.



Grenspaal met dichtge-  
stoven uitgegraven geul.

Foto: C. Sipkes

Bij deze beschouwingen, die niet ondertekend zijn, worden drie factoren over het hoofd gezien:

1. dat geen landschap zijn huidige karakter kan behouden zonder dat zeer bijzondere omstandigheden aanwezig zijn;
2. dat ieder deel van de Noordzeekust onderworpen is aan perioden van kustaanwas en afslag en dat bij het Zwin een periode is van aanwas;
3. dat deze kustaanwas op het Belgische deel van de Zwinmonding niet tot duinvorming kon komen door het grote aantal konijnen, welk aantal op Nederlands gebied veel geringer was met als gevolg, vorming van jonge duinen met behulp van de plantengroei.

Het aangevoerde onder 1 mag algemeen bekend worden verondersteld; de natte laagten in de duinen zijn wel zeer aan de successie onderworpen. Vele duinplassen, zeker de grootste, zijn eens strandvlakten geweest, die geleidelijk van de zee afgesnoerd werden. De mens kan dit proces vertragen met veel konijnen, die o.a. de pionier van de strandvegetatie, het bies-tarwegras (*Triticum junceum*) afvreten, maar dan geeft dit elders, waar het zand verder terecht komt en minder konijnen zijn, weer extra duinvorming, zoals bij het Zwin. De mens kan dit proces versnellen door het konijn kort te houden en er zijn veel voorbeelden, dat er dan minder interessante vegetaties de plaats innemen van iets wat mooier was. Het proces van duinvorming kan ook gestimuleerd worden met dode obstakels op het strand, door riet, takken e.d. Het stuivende zand wordt daarachter vastgehouden; er komt helm op en er ontstaat een nieuwe duinvorming met de normale duinvegetatie. En nu is op Belgisch gebied het eerste, op Nederlands gebied het laatste het geval.

Nu wil ik niet beweren, dat de grote konijnenstand de enige oorzaak is. Toen Brugge een handelsstad was, werd er al geklaagd over verzanding van het Zwin. Ook zou bij een betere strandvegetatie toch altijd wel wat zand door de overheersende Z.W. wind in de Zwinmonding stuiven. Het proces is echter door de konijnenstand in België sterk versneld.

Wat het aangevoerde onder 2 betreft: ten oosten van het Zwin is een sterke kustafslag. Daar kustgedeelten met afslag en aanwas elkaar altijd afwisselen is het zeer duidelijk, dat voor de Zwinmond een periode van aanwas merkbaar is. Hieruit blijkt, dat het weer uitdiepen (en het zand

Afdamming van de ge-  
vaarlijke geul, vlak langs  
de duinen op Nederlands  
gebied.

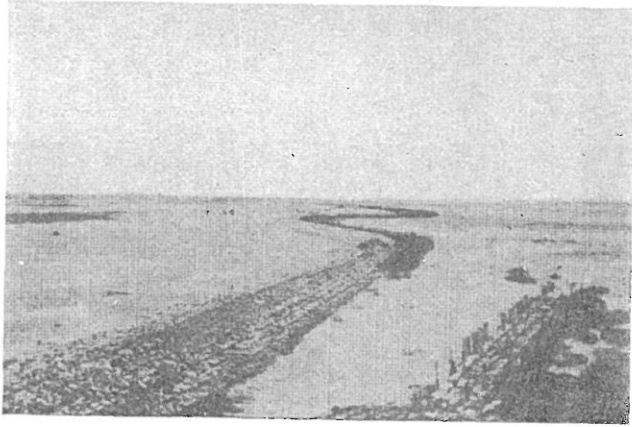


Foto: C. Sipkes

niet verder dan enkele meters van de geul weer deponeren) een grote mislukking geweest is en dat verdere dergelijke pogingen beter achterwege kunnen blijven. Dat men dit beloofd heeft aan de Belgen is uit overwegingen van Benelux-samenwerking te begrijpen; zuiver vakkundig gezien en op deze wijze uitgevoerd zeker zonder kans op succes. Het is zelfs een grote vraag of een meer radicale uitvoering de zandaanvoer zou weten tegen te houden. Zou men het uitgegraven zand enige honderden meters meer N.O.waarts brengen, dan zou men waarschijnlijk wel tijdelijk, voor een jaar of tien iets bereiken. Komt er dan een periode van afslag, dan zijn we er, maar dit is alles speculatief.

De Belgen zullen echter ook het onder 3 moeten in acht nemen en hun konijnenaantal moeten verminderen. Dan blijft het stuifzand voor een deel op het Belgische deel van het Zwin. Met schermen is dit ook mogelijk, maar een mooi gezicht is het niet, al geldt dit bezwaar slechts tijdelijk.

Op 23 Februari j.l. was ik weer eens aan het Zwin en toen stooft reeds bij matige wind het zand van Belgisch naar Nederlands gebied.

Zoals de zaak er nu bij staat zal er steeds minder zout water het reservaat binnendringen. De plasjes waren op 23 Februari geheel zoet. De Lamsoren zullen verdwijnen, wat jammer is. We krijgen daar weer andere soorten voor terug: Duizend-guldenkruid, Vetmuur (*Sagina nodosa*), *Parnassia* en orchideeën. Is de konijnenstand niet te groot, dan krijgen we snel opslag van els, berk en wilg.

Het zoete grondwater zal er stijgen, dus komen er plassen met watervogels en riet. In die ontwikkeling zullen perioden zijn, even rijk en mogelijk interessanter nog dan het huidige Zwin.

Men zie het Breede Water, het Kwakjeswater, de Muyen op Texel en het Zwanewater. Dit zal zich voor het grootste deel op Belgisch gebied afspelen, de grenslijn loopt nu eenmaal niet anders. Een voor beide delen uniform beheer, op wetenschappelijke grondslag, kan het Natuurmonument ten goede komen.

Dit zijn „gunstige berichten”, waar de schrijver in Natuur en Landschap op hoopt, en die ik na mijn bezoek kan geven.

Het Waterschap had natuurlijk overleg moeten plegen met de Rijksdienst voor het Nationale Plan. Anderzijds mocht het geen risico's nemen, dat de

duinenrij van Zeeuws-Vlaanderen schade leed door afschuring van de duinvoet. Want dit was reeds iets het geval, en de oorzaak lag in het dichtstuiven van zuidelijker gelegen geulen. Ook is het te begrijpen, dat het Waterschap het Belgische zand, haar gratis en franco aangebracht vanaf het schraal begroeide Belgische gebied, opvangt ter versterking van haar zeekering.

Op dit moment staan de takken-schermen lelijk in het landschap, maar dit is een tijdelijke toestand. Op den duur krijgt bij goed beheer en matige wildstand dit alles een normale begroeiing met helm en andere duingewassen en gaat het natuurmonument het Zwin een nieuwe periode tegemoet van zijn ontwikkeling.

Het ligt zeker op de weg van de biologen deze ontwikkeling te volgen, en ook de invloed van de mens erop, die aan de ene zijde van de landsgrens te hoog, aan de andere zijde te laag wordt aangeslagen.

In het voorjaar is geconstateerd dat er door een kunstmatige geul weer zout water in het Zwin geweest is, wat natuurlijk de Lamsoren ten goede zal komen. Ook zijn er plannen deze geul breder en dieper te maken, wat de zoutwater-periode natuurlijk rekken zal. Voor de goede verstandhouding met onze zuiderburen is dit alles wel gewenst; uit een oogpunt van landschapsbehandeling is het in veel opzichten jammer en slechts van tijdelijke betekenis.

Rockanje.

C. Sipkes.

### Over galmuggen en hun gallen (III)

door W. Nijveldt, 2e v. d. Helstraat 37 I, Amsterdam

Het lijkt geen twijfel of onze brandnetel (*Urtica dioica* L.) is, zelfs voor natuurliefhebbers, geen bepaald geliefd gewas om insecten op te gaan zoeken. Niettegenstaande de onhebbelijke „prikkelbaarheid” hielp dit overal opduikend kruid mij zowel in 1949 als in 1950 aan interessant galmugmateriaal. Het bleek dat deze diersoort de menselijke afkeer niet deelde en haar levenscyclus rustig temidden der dreigende brandharen volttooide.

Beginnen we met de galletjes van *Dasyneura urticae* Perris, die ik graag de Hollandse naam van brandnetelgalmug zou willen geven. Hij is een oude bekende. Jan Swammerdam verhaalde over deze gal reeds in zijn „Bijbel der Natuure” (1738) onder het opschrift: „Van de Wurmken, die men in de uytwaskens van de Brande Netelen bevind”. Uit zijn beschrijving bleek echter, dat hij wel de gal te pakken had, maar in plaats van de mug een vermoedelijk parasitair sluipwespje hieruit opkweekte.

In het „Gallenboek” staat onder no. 898 de beschrijving van deze gal. De bladeren, stengels en bloeiwijzen der brandnetels vertonen onregelmatige, vlezige, knobbelachtige uitwassen. De kleur is groenachtig wit, soms ietwat roodachtig. De afmeting bedraagt 2-6 mm. Er is een spleetvormige opening aanwezig, waardoor de larven de gallen kunnen verlaten om in de grond te verpoppen. (Op de tekening zijn gallen op de bladeren weer gegeven, daaronder een gal in doorsnede.)

De kleur der larven is wit, tegen de verpopping meer crème. Er kunnen 1-10 larven per gal aangetroffen worden, die in volwassen toestand 2 mm lang en 1 mm breed zijn. Voor de verpopping wordt een coconnetje ver-